

лекціонери, заявники, представники, володільці патенту, власники сортів, експерти, агрономи-дослідники, заклади вищої освіти та суб'єкти господарювання різних форм власності.

Дослідження з вирішення окремих питань проблеми ведуться в Українському інституті експертизи сортів рослин (УІЕСР) впродовж 2020–2023 рр. Для цього дослідні поля філій УІЕСР обладнано цифровими метеорологічними станціями “*Meteotrek-RW 2.0*”. *Meteotrek* – прилад, призначений для акумулювання, аналізу і короткотривалого прогнозування метеорологічних даних навколишнього середовища. Також електронна метеостанція може передавати дані GPRS-каналом. Дані трансформуються в аналогові та цифрові сигнали, після чого направляються для опрацювання в головний блок з подальшим зберіганням на сервері. Для візуалізації та аналізу даних використовують спеціальні ПО. Виробнича здатність моделі: здатність до цілодобової автономної роботи. Модель працює у світлу пору доби від сонячної батареї, в темноту – від відновлювального генератора на 12 В з відповідними датчиками. Модульна конструкція дозволяє самостійно підбирати і розширювати функції та параметри.

Використання комплексного підходу, який поєднує аналіз прояву морфологічних ознак, прояву показників придатності сорту до поширення та метеорологічних умов в розрізі фенологічних фаз росту й розвитку відповідного сорту рослин, а також статистичне опрацювання даних на основі обраних моделей для визначених ботанічних таксонів забезпечує формування експертної джерелознавчої бази знань, яку можна буде викорис-

товувати під час аналізу результатів кваліфікаційної експертизи сортів рослин. Застосування та впровадження методичних рекомендацій з оцінки нових сортів у процесі кваліфікаційної експертизи на ВОС та ПСП підвищить якість отриманих результатів для підготовки пропозицій щодо державної реєстрації сорту та/або прав на нього.

Аналіз, систематика, структуризація технічних параметрів для розрахунку потенційної урожайності, екологічної пластичності та стабільності сортів рослин із врахуванням гідротермічного коефіцієнту умов вирощування дозволить отримати науково-технологічну інформацію щодо потенційної врожайності сортів, адаптивного потенціалу та екотипу сорту.

Застосування та удосконалення сучасних методів оцінювання сортів рослин є одним з найбільш актуальних завдань в системі кваліфікаційної експертизи в контексті програмування і прогнозування врожаю, потенційної врожайності, адаптивного потенціалу та екотипу сорту, його екологічної пластичності та адаптивності з врахуванням гідротермічного коефіцієнту умов середовища. Використання метеорологічних даних, деталізованих відповідно до фенологічних фаз росту й розвитку сорту, забезпечить підвищення об'єктивності експертизи та повноти науково-технологічної інформації щодо нового сорту рослин. Розроблені (вдосконалені) методики та методичні вказівки будуть слугувати для селекціонерів, заявників, представників, володільців патенту, власників сортів, експертів, агрономів-дослідників та суб'єктів господарювання різних форм власності.

УДК 001:[631.5+635.8+579.6+582.28+664.8]/.9

Лещук Н. В.¹, д. с.-г. н., старший науковий співробітник, заступник директора

Бандура І. І.², д. с.-г. н., доцент кафедри харчових технологій та готельно-ресторанної справи

Сидорчук А. І.¹, науковий співробітник

¹Український інститут експертизи сортів рослин

²Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

E-mail: alina8180@gmail.com

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ШТАМІВ ПЛОДОВИХ ТІЛ ЇСТІВНИХ ГРИБІВ РОДІВ *PLEUROTUS*, *CYCLOCYBE*, *FLAMMULINA* ТА *CALOCYBE*

Вирощування грибів – галузь сільського господарства, що займається культивуванням і переробкою штамів різних родів і видів їстівних грибів (печериця, глива, опеньки, шіітаке тощо), а також виробництвом посівного міцелію. Грибівництво поділяють на промислове (зокрема, культивування та переробка) й аматорське (збиральництво дикорослих грибів).

Стрімкий розвиток штучного вирощування грибів якісно та кількісно змінив ставлення споживачів до них як до делікатесу на повсякденне споживання та введення їх у споживчий кошик як елементу оздоровчого харчування й обумовив цікавість до екзотичного грибівництва, що лише

починає своє становлення. На сьогодні більше ніж 80% ринку грибів у Європі та Америці належить печериці, а інші види переважно представлені імпортованою сировиною та консервами. Складність інтродукції нових культиварів у промислове виробництво пов'язують з відсутністю адаптованих технологій вирощування та способів переробки тендітних плодових тіл, що швидко псується. Через труднощі збереження грибної сировини і відповідно низьку ефективність експорту виникає нагальна необхідність адаптації технологій культивування видів, що мають високий комерційний інтерес та лікарську цінність, до локальних умов. Питання розширення асортименту

грибів потребують сучасного наукового обґрунтування, яке має враховувати широкий соціальний ефект введення на світовий і національний ринок відповідних штамів грибів високої якості врожаю (органолептичні, фізико-хімічні показники та відповідна харчова безпека).

Уся свіжозібрана продукція штамів грибів повинна відповідати міжнародним вимогам Європейської економічної комісії ООН, національним стандартам і технічним умовам.

Аналіз літературних джерел розкрив сучасні особливості розвитку світового та вітчизняного виробництва їстівних грибів ксилотрофних видів: гливи звичайної (*P. ostreatus*), гливи легеневої (*P. pulmonarius*), гливи степової (*P. eryngii*), гливи золотої (*P. citrinopileatus*), опенька тополевого (*C. aegerita*), опенька зимового (*F. velutipes*), тропічного виду 8 калоцибе індійського (*C. indica*), або, як його називають в інших країнах, «milky mushroom». Розглянуто загальні складові системи ефективного виробництва грибів, такі як сучасні методи виготовлення елективних субстратів, використання енергозберігаючих технологій культивування, контроль біологічної та харчової цінності грибної сировини. Обґрунтовано необхідність створення колекцій промислових штамів і наведено основні критерії оцінки ефективності вирощування та споживчої якості промислових культур вищих базидіоміцетів

Українська школа практичної мікології стала відомою в світі завдяки вивченню змін мікроби-

отичних сукцесій упродовж компостування (виготовлення субстратів) та їх впливу на ефективність вирощування таких відомих культур, як печериця двоспорова та глива звичайна. Роботи Дудки І. О., Бухало А. С., Соломко Е. Ф., Бісько Н. А., Білай В. Т., Митропольської Н. Ю. та цілої когорти сучасних вітчизняних мікологів започаткували сталий розвиток практичного грибовництва в Україні. Моніторинг літератури допоміг визначити проблемні питання грибовництва, які потребують натепер науково-практичного вирішення.

Методичне забезпечення ідентифікації штамів плодкових тіл їстівних грибів родів *Pleurotus*, *Cyclocybe*, *Flammulina* та *Calocybe* зумовлене необхідністю вирішення важливого завдання – розширення сортименту штамів їстівних грибів для задоволення потреби споживачів, і залишається досить актуальним за їх державної реєстрації. Для ідентифікації штамів їстівних грибів використовують метод морфологічного опису ознак плодкових тіл відповідно до чинних методик з проведення експертизи для визначення критеріїв відмінності, однорідності та стабільності гливи звичайної, печериці двоспорової, опенька зимового, шіітаке. Натепер для штамів опенька тополевого та калоцибе індійського (молочного гриба) зазначені методики відсутні в Україні. Тому виникає виробнича необхідність кооперації профільних наукових установ і УІЕСР для розроблення проєктів методик на ВОС для зазначених вище таксонів.

УДК 635.925:581.4:633.9

Лікар С. П., ст. н. с. сектору методичного забезпечення

Костенко Н. П., к. с.-г. н., завідувач сектору методичного забезпечення

Український інститут експертизи сортів рослин

E-mail: luzenko4991@ukr.net

АДАПТАЦІЯ МЕТОДИКИ З ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОДУ ПАВЛОВНІЇ (*PAULOWNIA* SIEB. ET ZUCC.) ДО УМОВ ВИРОЩУВАННЯ В УКРАЇНІ

Павловнія (*Paulownia* Sieb. et Zucc.) родини Павловнієвих (*Paulowniaceae*) гарне квітуче дерево з ніжно-медовим квітковим ароматом, тривалість життя якого може сягати до 100 років. Батьківщиною більшості видів павловнії є Корея, В'єтнам, Японія та Китай. У Китаї павловнію називають «драконовим деревом», а в Японії - «кирі». До роду *Paulownia* Sieb. et Zucc. належить до 20 видів. В промислових цілях висаджують 6 найбільш поширених видів: *Paulownia elongata* S. Y. Hu, *Paulownia fortunei* (Seem.) Hemsl., *Paulownia coreana* (*Paulownia glabrata*), *Paulownia taiwaniana* T.W.Hu & H.J.Chang, *Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud., *Paulownia fargesii* Franch.

Павловнія використовується в багатьох галузях як промислово, біоенергетичну, медоносну,

кормову та декоративну культуру для швидко-го озеленення паркових зон. У світі павловнія визнана одною із швидкозростаючих дерев. Вирощують рослини з метою швидкого отримання цінної високоякісної та легкої за вагою деревини, надзвичайно стійкої до вигину і скручування. Не потрібні довготривалі очікування, коли молоді саджанці виростуть і стануть високими деревами. Швидкість зростання рослини залежить від виду. В оптимальних умовах вирощування за 5–8 років, дерево здатне досягти висоти від 15 до 20 метрів з діаметром стовбура до 40 см. Вчені дослідили, що швидкість зростання рослин павловнії в ширину і висоту в середньому на 25% вище за таких популярних енергетичних культур, як верба, тополя та евкالیпт.